

**AMGUEDDFA
CYMRU**

Adroddiad Monitro Blynyddol

Yr Iaith Gymraeg

2022/23

Cynnwys

1.	Trosolwg	4
2.	Cyngor polisi, cyfieithu a chreu cynnwys Cymraeg.....	5
3.	Y safonau iaith yng ngwaith yr Amgueddfa.....	6
4.	Cyflenwi Gwasanaethau (safonau 1-83 a safonau atodol 149-154).....	6
4.1.	Gohebiaeth ysgrifenedig.....	6
4.2.	Cysylltu dros y ffôn	6
4.3.	Cyfarfodydd	7
4.4.	Rhaglen gyhoeddus Amgueddfa Cymru.....	8
4.5.	Deunydd print a gynhyrchir gan Amgueddfa Cymru	9
4.6.	Y wefan, deunyddiau digidol a chyfryngau cymdeithasol	10
4.7.	Derbynfeydd	11
4.8.	Tendro.....	11
5.	Llunio polisi (safonau 84-93 a safonau atodol 155-160).....	11
5.1.	Cyfrifoldeb.....	11
5.2.	Llunio, adolygu neu addasu polisi	11
5.3.	Comisiynu neu wneud gwaith ymchwil.....	12
6.	Gweithredu (safonau 94-140 a safonau atodol 161-166)	12
6.1.	Darparu dogfennau dwyieithog.....	12
6.2.	Cwynion mewnol a gweithdrefnau disgyblu.....	12
6.3.	Meddalwedd TGCh	12
6.4.	Y Fewnrwyd.....	13
6.5.	Gwersi Cymraeg ac ymwybyddiaeth iaith	13
6.5.1.	Hyfforddiant ffurfiol	13
6.5.2.	Hyfforddiant anffurfiol.....	14
6.6.	Recriwtio.....	14
7.	Cadw cofnodion (safonau 141-148 a safonau atodol 167-168).....	15
7.1.	Asesu sgiliau iaith staff.....	15
7.2.	Cyrsiau hyfforddi.....	16
7.3.	Datrys cwynion.....	17
7.3.1.	Cwynion gan y cyhoedd	17
7.3.2.	Cwynion at y Comisiynydd iaith ac ymchwiliadau gan y Comisiynydd iaith	18
8.	Casgliad.....	18

1. Trosolwg

Mae dyletswydd gyfreithiol ar Amgueddfa Cymru i gydymffurfio â safonau iaith sy'n cwmpasu pedwar maes, sef cyflenwi gwasanaethau, llunio polisi, gweithredu a chadw cofnodion. Mae'r Hysbysiad Cydymffurfio, ein Polisi Iaith, a'n hadroddiadau blynyddol blaenorol, i'w cael ar ein gwefan www.amgueddfa.cymru/ygymraeg. Cyhoeddir yr adroddiad hwn yn unol â'r gofynion a nodir yn y safonau.

Mae'r iaith Gymraeg yn rhan annatod o dreftadaeth a diwylliant Cymru, felly mae gan yr Amgueddfa ran allweddol i'w chwarae wrth feithrin ymwybyddiaeth am hanes yr iaith a'i lle yn niwylliant Cymru, a'i defnyddio a'i dathlu wrth ein gwaith beunyddiol. Rydym yn falch iawn o'r gwaith ehangach a wnawn er mwyn cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg, ei hybu a'i hyrwyddo, yn ogystal â'n datblygiadau ym maes dehongli a dylunio dwyieithog. Mae'r Gymraeg wedi'i phrif-ffrydio yn ein Gweledigaeth Gorfforaethol, 'Ysbrydoli pobl, newid bywydau' ac yn rhan greiddiol o'n strategaeth deg mlynedd, *Amgueddfa Cymru 2030*.

Yn ystod 2022/23, mewn ymateb i ddiwedd y pandemig a phontio i ddulliau hybrid a hyblyg o weithio a chyflwyno ein rhaglenni bu newid mewn rhai agweddau ar ein ffyrdd o weithio a'n dulliau o ymgysylltu â'r cyhoedd. Rydym yn falch o adrodd ar nifer o lwyddiannau, datblygiadau a chynnydd a wnaed yn ystod y cyfnod hwn yn ein hymroddiad at y Gymraeg.

Ymhlith uchafbwyntiau 2022/23, mae'r canlynol:

- Bellach mae 57% o'n gweithlu yn nodi lefel o allu yn y Gymraeg, gan gynnwys 26% ar lefel hyfedredd/rhuglder.
- Lansio brand newydd Amgueddfa Cymru sy'n blaenoriaethu ac yn dathlu'r Gymraeg ac yn arddel dull lluosieithog yn ein llais brand.
- Cynnal rhaglen gyhoeddus ddwyieithog hybrid lwyddiannus gan gynnwys arlwy i ysgolion, arddangosfeydd sy'n dathlu lle Cymru yn y byd, a digwyddiadau digidol.
- Uno cyfarfodydd monitro meysydd gwaith y Gymraeg a Chydraddoldeb er mwyn sicrhau y gellir cydlynu gwaith y meysydd hyn ar draws y corff a bod cynlluniau gweithredu'r meysydd hyn ac ehangu ymgysylltiad yn cyd-fynd â'i gilydd.

Yn ystod 2022/23, ni ddaeth unrhyw gwynion i law gan swyddfa'r Comisiynydd Iaith. Cafwyd dwy gŵyn swyddogol gan y cyhoedd, y naill am

wall iaith honedig mewn arddangosfa dros dro a gafodd ei wirio a chanfod nad oedd angen gweithredu pellach, a'r llall parthed honiad o sylw gwrth-Gymreig gan aelod o staff contractiwr trydydd parti. Wedi ymchwilio, ymatebwyd i'r gŵyn a chael ymateb cadarnhaol yn ôl gan yr aelod o'r cyhoedd. Bu'n bleser cael adborth cadarnhaol iawn gan Swyddfa'r Comisiynydd ynghylch lefel ein cydymffurfiaeth, yn sgil yr asesiad cyffredinol ym mis Hydref 2022.

Yn ystod 2022/23 sefydlwyd pwyllgor cyfun ar gyfer meysydd gwaith Cymraeg a Chydraddoldeb, yn unol â'n Cynllun Gweithredu Ehangu Ymgysylltiad sy'n ymateb i adroddiadau ehangu ymgysylltiad a gomisiynwyd ar y cyd gennym ni a Chyngor Celfyddydau Cymru. Grŵp Monitro'r Gymraeg a Chydraddoldeb, dan gadeiryddiaeth ar y cyd y Cyfarwyddwr Addysg a Rhaglenni Cyhoeddus a'r Cyfarwyddwr Adnoddau Corfforaethol, sy'n gyfrifol am fonitro cydymffurfiaeth Amgueddfa Cymru â'r safonau iaith ac adolygu'r gwaith o roi ein Polisi Iaith ar waith ar draws y corff. Mae'r grŵp yn cwrdd bob deufis gan adrodd i'r Pwyllgor Adolygu Perfformiad. Cynhelir y cyfarfodydd yn ddwyieithog gan ddefnyddio cyfieithydd ar y pryd er mwyn cadw aelodaeth y grŵp yn eang.

2. Cyngor polisi, cyfieithu a chreu cynnwys Cymraeg

Mae gan Amgueddfa Cymru dîm cyfieithu mewnol sy'n darparu gwasanaethau cyfieithu Cymraeg i Saesneg a Saesneg i Gymraeg, drafftio ochr yn ochr, gwasanaeth golygu, gwasanaeth gwirio gwaith cydweithwyr, gwasanaeth prawfddarllen, geirfa ar-lein, ac yn cynghori ar gynnwys a dylunio dwyieithog. Rydym hefyd yn defnyddio gwasanaethau cyfieithu papur a chyfieithu ar y pryd gan gwmnïau preifat yn ôl y galw. Defnyddir Fframwaith Gwasanaeth Caffael Cenedlaethol Llywodraeth Cymru er mwyn caffael gwasanaethau cyfieithu allanol ble bynnag y bo modd.

Mae Cydlynnydd y Gymraeg yn cynnig arweiniad a chynghori i staff yr Amgueddfa ar faterion sy'n ymwneud â'r iaith Gymraeg a chydymffurfio â safonau'r Gymraeg. Rydym hefyd yn cyfrannu at drafodaethau ehangach ynghylch y Gymraeg ar lefel leol a chenedlaethol. Eleni, ymatebwyd i nifer o geisiadau am wybodaeth gan y Comisiynydd Iaith mewn amryw feysydd gan gynnwys recriwtio, hyrwyddo data a gwasanaethau ac ymchwiliad cyffredinol.

Datblygwyd ein gwaith ar iaith a dad-drefedigaethu'r casgliadau cenedlaethol a'n rhaglen gyhoeddus ymhellach trwy sawl project, gan gynnwys arddangosfa Ail-fframio Picton. Elfen gref o'r gwaith hwn yw ailasesu'r iaith a ddefnyddir wrth drafod a dehongli'r casgliadau, gan geisio cyfrannu at greu a defnyddio geirfa Gymraeg gyfoes a chyd-radd. Byddwn yn parhau i gydweithio a chyd-drafod â'n cymunedau a'n partneriaid ynghylch y gwaith pwysig hwn.

3. Y safonau iaith yng ngwaith yr Amgueddfa

Mae'r safonau iaith wedi'u rhannu'n bum dosbarth:

- Cyflenwi gwasanaethau
- Llunio polisi
- Gweithredu
- Cadw cofnodion
- Hybu¹

At ddibenion yr adroddiad hwn, lle bo ein gwaith yn pontio anghenion gwahanol safonau, adroddir arnynt yn y man y tybiwn sydd fwyaf perthnasol.

4. Cyflenwi Gwasanaethau (safonau 1-83 a safonau atodol 149-154)

4.1. Gohebiaeth ysgrifenedig

Mae'r templedi llythyron, ein gwefan a negeseuon awtomatig e-byst yn cynnwys geiriad safonol ynghylch croesawu gohebiaeth yn Gymraeg a Saesneg.

Ceir arwydd iaith Gwaith ym mhob derbynfa ac mae staff dwyieithog ar gael wrth bob derbynfa. Mae rheffynnau a bathodynnau iaith Gwaith ac iaith Gwaith/Dysgwr ar gael i'r holl staff ac rydym yn annog eu defnydd lle bynnag posibl.

Hysbysir pob aelod o staff newydd am yr angen i sicrhau llofnod e-bost a neges peiriant ateb dwyieithog yn y sesiwn gynefino orfodol, yn rhan o gyflwyniad ehangach am y Gymraeg a'r safonau yn Amgueddfa Cymru.

Mae unrhyw eiriad safonol a ddefnyddir hefyd ar gael yn ein Geirfa ar-lein www.amgueddfa.cymru/geirfa sydd ar gael i'n staff a'r cyhoedd.

4.2. Cysylltu dros y ffôn

Mae ein system ffonau yn gweithredu'n bennaf trwy gyfrifiaduron yn hytrach na ffonau pen desg, gan adlewyrchu'r newid cyffredinol a ddigwyddodd yn ystod y pandemig i weithio gartref a chreu hyblygrwydd at y dyfodol. Mae'r system yn awtomeiddio profiad y defnyddiwr i raddau helaeth, ond mae hyn wedi ein galluogi i sicrhau dewislenni a gwybodaeth

¹ Ni chafodd safonau'r categori hwn eu gosod ar Amgueddfa Cymru. Fodd bynnag, mae hybu a hyrwyddo'r gwasanaethau Cymraeg a dwyieithog a gynigiwn, a dathlu defnydd a datblygiad yr iaith, yn rhan annatod o'n gwaith.

Gymraeg naturiol a hwyliog, gyda'r Gymraeg yn gyntaf bob tro. Darparwyd hyfforddiant i staff am ofynion y Safonau mewn perthynas â'r system sydd hefyd ar gael yn barhaus ar y Fewnruwyd. Nid yw prif rif ffôn yr Amgueddfa wedi newid.

Caiff galwyr ddewis eu hiaith ar ddechrau'r alwad, ac mae pob dewislen wedi hynny yn eu dewis iaith. Os bydd angen siarad ag aelod o staff, bydd y staff dethol sy'n ateb prif linell ffôn Amgueddfa Cymru yn ateb galwadau ffôn yn ddwyieithog (yn Gymraeg yn gyntaf ac yna'n Saesneg) gan hysbysu'r galwr bod modd cael gwasanaeth Cymraeg. Gellir gwirio dewis iaith aelodau staff y cyfeirir yr alwad atynt ar y Fewnruwyd hefyd. Mae negeseuon electronig prif linell ffôn yr Amgueddfa yn cyfarch y galwr yn ddwyieithog (yn Gymraeg yn gyntaf ac yna'n Saesneg) ac yn hysbysu'r galwr y caiff adael neges yn Gymraeg.

Pan fyddwn yn ffonio unrhyw unigolyn am y tro cyntaf, byddwn yn gofyn a yw'r unigolyn yn dymuno derbyn galwadau ffôn gennym yn Gymraeg. Os mai dyna ddymuniad yr unigolyn, cedwir cofnod o'i ddymuniad. Mae trefniadau adrannol ar waith ar draws Amgueddfa Cymru ar gyfer hyn.

4.3. Cyfarfodydd

Mae cyfieithu ar y pryd ar gael yn holl gyfarfodydd Bwrdd yr Ymddiriedolwyr ac mewn cyfarfodydd eraill lle dymunir hynny. Penderfynwyd y dylid parhau i ddefnyddio platfform Zoom gydol y pandemig, er mwyn sicrhau y gellid defnyddio cyfieithu ar y pryd. Gan fod modd defnyddio cyfieithu ar y pryd gyda Microsoft Teams bellach, mae ein tîm TG yn datblygu hyfforddiant a chanllawiau gyda'r bwriad o drosglwyddo i ddefnyddio Teams yn bennaf lle bo angen cyfieithu ar y pryd mewn sefyllfaoedd rhithwir. Dylid nodi hefyd ein bod yn dychwelyd at ddefnyddio cyfieithu ar y pryd wyneb yn wyneb ar gyfer nifer o sefyllfaoedd hefyd e.e. cyrsiau cynefino ar gyfer staff newydd a diweddariadau corfforaethol i staff.

Rydym yn creu cyfleoedd i ddefnyddio cyfieithu ar y pryd fel dull o gynyddu ein defnydd mewnol o'r Gymraeg. Er enghraifft, darperir cyfieithu ar y pryd yn holl gyfarfodydd Grŵp Monitro'r Gymraeg a Chydraddoldeb, fforwm y Penaethiaid Adran a chyfarfodydd project ailddatblygu Amgueddfa Lechi Cymru.

Buddsoddwyd mewn offer cyfieithu ar y pryd cludadwy hefyd yn ystod y flwyddyn, sydd ar gael at ddefnydd mewnol staff Amgueddfa Genedlaethol Caerdydd a Sain Ffagan ar hyn o bryd. Mae offer cyfieithu ar y pryd parhaol hefyd ar gael yn Narlithfa Sain Ffagan.

Mae canllawiau i Gadeiryddion ar gael ynghyd â geiriad safonol, sy'n seiliedig ar ganllawiau cyfieithu ar y pryd Cymdeithas Cyfieithwyr Cymru a *Dogfen Cyngor: Drafftio Dwyieithog, Cyfieithu a Chyfieithu ar y Pryd* y Comisiynydd Iaith.

Lle bo cyfarfodydd yn cael eu cynnal yn Gymraeg ar draws y corff a bod gofyn adrodd am y cynnwys i'r Uwch Dîm Gweithredol, caiff y cofnodion eu llunio yn Gymraeg a chaiff trosolwg Saesneg ei ddarparu i'r Uwch Dîm Gweithredol.

4.4. Rhaglen gyhoeddus Amgueddfa Cymru

Rydym yn annog a chefnogi defnyddio a dathlu'r Gymraeg trwy ein rhaglen gyhoeddus. Parhaodd hyn wrth i'r rhaglen symud yn gyfan gwbl ddigidol yn ystod y pandemig ac mae'n rhan ganolog o'n trefniadau wrth i ni symud i raglenni hybrid.

Mae ein rhaglen addysg hybrid yn parhau gyda chyfuniad o gyrsiau wyneb yn wyneb a digidol dwyieithog ar gael i holl ysgolion Cymru. Yn unol â chwricwlwm newydd Cymru, rydym yn defnyddio'r dull lluosieithog wrth ddatblygu cynnwys ein sesiynau addysg, gan gynnwys y Gymraeg mewn gweithdai cyfrwng Saesneg fel ffordd o normaleiddio'r iaith. Yn ogystal â'n darpariaeth graidd cefnogwyd nifer o raglenni allanol gan gynnwys gweithdai digidol yn rhan o Wyl Hanes Cymru i Blant; a chynhaliwyd gweithgareddau wyneb yn wyneb a digidol i blant a phobl ifanc ar draws Cymru gael defnyddio'u Gymraeg mewn partneriaeth â Ffederasiwn Amgueddfeydd ac Oriolau Celf Cymru yn rhan o Haf o Hwyl.

Cynhyrchwyd adnoddau addysg gan gynnwys adnoddau ar gyfer oedran cyn-ysgol, y cyfnodau allweddol ac oedolion. Rydym yn parhau i gyhoeddi ein holl adnoddau addysgol digidol yn ddwyieithog gan gynnwys e-lyfrau ac adnoddau digidol ar Hwb, platfform digidol ar gyfer dysgu ac addysgu yng Nghymru. Yn 2022/23 cafodd 60% o'n e-lyfrau eu llwytho i lawr yn y Gymraeg, a chafodd 40% o lyfrau Apple eu llwytho i lawr yn y Gymraeg. Cafwyd nawdd allanol hefyd i gynhyrchu adnodd i deuluoedd sy'n dysgu Cymraeg yn Amgueddfa Lleng Rufeinig Cymru a lansiwyd yn 2022/23 ac sydd ar gael yn barhaus ar ein gwefan.

Mae pob arddangosfa a gynhyrchir yn fewnol gennym yn ddwyieithog. Nid yw'n ofynnol i ni gyfieithu arddangosfeydd dros dro allanol sy'n cael eu cynnal yn ein hamgueddfeydd yn ôl y safonau iaith. Serch hynny, ein polisi yw y dylai pob arddangosfa a gynhelir yn ein hamgueddfeydd gael ei chyflwyno yn ddwyieithog. Wrth wneud hyn, rydym yn arbrofi â dulliau dehongli dwyieithog ac mae'r gwaith hwn yn cyfrannu at ein dealltwriaeth ac arferion ym maes dehongli a dylunio dwyieithog. Er enghraifft, dechreuwyd gweithio eleni ar ddatblygu arddangosfa yn seiliedig ar y llyfrau *Geiriau Diflanedig / Lost Words*, i'w lansio yn 2023/24.

Rydym yn hybu'r defnydd o Gymraeg trwy ein rhaglen arddangosfeydd. Ymhlith uchafbwyntiau'r flwyddyn mae lansio arddangosfa fawr *BBC 100 yng Nghymru* yn Amgueddfa Genedlaethol Caerdydd, sy'n dathlu hanes y BBC yng Nghymru gan gynnwys y berthynas rhwng darlledu a'r Gymraeg – o'r dyddiau cynnar o frwydro dros gynrychiolaeth i'r iaith hyd yr arloesi sy'n digwydd yng nghynnwys Cymraeg a dwyieithog heddiw. Yn Sain Ffagan, yn rhan o'n partneriaeth â Chymdeithas Bêl-droed Cymru, lansiwyd arddangosfa *Lleisiau'r Wal Goch* sy'n rhoi platfform i leisiau cefnogwyr timau pêl-droed cenedlaethol Cymru ac yn dathlu ein lle ninnau a'r Gymraeg ar y llwyfan rhyngwladol. Yn y ddwy arddangosfa hon, gwnaed gwaith sylweddol ar ddatblygu ein dealltwriaeth ac arferion o ran y Gymraeg/dwyieithrwydd a hygyrchedd, yn enwedig o ran isdeitlo, a chafwyd canmoliaeth i'r cynnwys Cymraeg gwreiddiol a naturiol.

Bu Amgueddfa Lechi Cymru yn dathlu ei phen-blwydd yn hanner cant eleni gydag wythnos o ddigwyddiadau, arddangosfa newydd, sgysiau difyr a digwyddiadau i deuluoedd a hynny'n dilyn y newyddion cyffrous am statws Safle Treftadaeth y Byd UNESCO yr ardal. Mae gwaith hanfodol ar gynnal a datblygu sgiliau, sy'n sgiliau Cymraeg a Chymreig lawer ohonynt, yn digwydd yn Amgueddfa Wlân Cymru hefyd. Trwy brynu Melin Teifi, bydd yr Amgueddfa yn gallu parhau i gefnogi hyfforddiant a datblygiad y crefftwyr gan gynnig cyfleoedd arbennig i feithrin sgiliau yn Gymraeg yng nghefn gwlad Sir Gâr.

Ymhlith uchafbwyntiau'r rhaglen ddigwyddiadau ddwyieithog lwyddiannus mae ein cyfres o ddigwyddiadau Amgueddfa Dros Nos: Gartref. Cafwyd tystiolaeth fod teuluoedd yng Nghymru a thu hwnt wedi cymryd rhan yn Gymraeg a manteisio ar y cyfle i ddefnyddio'u Gymraeg trwy'r digwyddiadau digidol. Cyfrannwyd eleni hefyd at weithgarwch yr Eisteddfod Genedlaethol ac Eisteddfod yr Urdd.

Nododd 49% o wirfoddolwyr a recriwtiwyd yn 2022/23 fod ganddynt ryw lefel o Gymraeg, gydag 7% yn rhugl. Llwyddwyd eleni i ddenu canran uwch nag erioed o ddysgwyr Cymraeg, sef 18%.

Rydyn ni hefyd wedi creu Lleoliadau Datblygu Sgiliau sydd ar gael yn Gymraeg i bobl gael profiad gwaith a meithrin sgiliau yn Gymraeg. Cyflwynwyd lleoliadau penodol i bobl ag anableddau dysgu yn Gymraeg yn Amgueddfa Lechi Cymru a Sain Ffagan.

4.5. Deunydd print a gynhyrchir gan Amgueddfa Cymru

Eleni, lansiwyd brand newydd Amgueddfa Cymru. Mae'r brand newydd yn blaenoriaethu ac yn dathlu'r Gymraeg ac yn arddel dull lluosieithog yn ein llais brand. Mae statws ac amlygrwydd i'r Gymraeg yn rhan greiddiol o'r broses ers y cychwyn cyntaf, ac rydym yn hynod falch o fod yn rhan o'r don newydd o gyrff cenedlaethol sy'n defnyddio'r Gymraeg i arddel 'brand Cymru' ar draws y byd. Mae hyfforddiant arbennig wedi'i lunio ac yn cael ei

gynnal ar draws y corff a chyda darparwyr allanol i esbonio sut mae defnyddio'r brand a'r llais brand, gan gynnwys gwybodaeth yn yr hyfforddiant Cymraeg a Saesneg am bwysigrwydd y Gymraeg a lluosieithrwydd yn ein brand newydd.

Lansiwyd ein Strategaeth 2030 hefyd, sy'n datgan ein hymrwymiad at y Gymraeg yn glir gan nodi bod y Gymraeg yn perthyn i bawb yng Nghymru ac mae'n rhan allweddol o ddiwylliant a hunaniaeth Amgueddfa Cymru. Byddwn yn croesawu'r defnydd o bob iaith a byddwn ni'n dathlu ac yn defnyddio ein Cymraeg.

Mae dwyieithrwydd yn parhau i fod yn rhan annatod o waith dylunio'r Amgueddfa hefyd ym mhob agwedd ar ein gwaith. Yn unol â'n canllawiau, mae'r Gymraeg yn cael ei gosod uwchben y Saesneg neu ar y chwith. Mae arwyddion a hysbysiadau'r Amgueddfa (gan gynnwys rhai dros dro) yn ddwyieithog. Rydym yn parhau i arloesi ac arwain ym maes dylunio dwyieithog.

Mae ein geirfa ar-lein hefyd yn ffynhonnell ddefnyddiol sydd ar gael i staff a'r cyhoedd fel ei gilydd. Mae'r tîm Cyfieithu a'r Iaith Gymraeg hefyd yn cynnig gwasanaeth gwirio ac adborth er mwyn cynorthwyo staff sydd am fagu hyder i ysgrifennu yn Gymraeg.

4.6. Y wefan, deunyddiau digidol a chyfryngau cymdeithasol

Mae holl dudalennau'r wefan yn cynnwys dolen uniongyrchol rhwng y Gymraeg a'r Saesneg gan ddilyn yr egwyddor o adeiladu ein gwefannau i greu tudalennau sy'n ddrych o'i gilydd. Rydym yn parhau i hybu'r cynnig rhagweithiol yn ein cyfryngau digidol, gan gynnwys cynnig ategyn VOCAB ar dudalennau Cymraeg ein gwefan er mwyn annog defnydd ohonynt a hwyluso defnydd o'r Gymraeg gan ddysgwyr. Cyhoeddir polisïau, strategaethau, adroddiadau a chynlluniau blynyddol, canllawiau, a datganiadau i'r wasg ar ein gwefan yn ddwyieithog.

Mae ein cyfrifon cyfryngau cymdeithasol corfforaethol yn ddwyieithog, gyda chydbwysedd rhwng cynnwys Cymraeg a Saesneg. Yn ogystal â'r cyfrifon corfforaethol dwyieithog sydd gennym, rydym hefyd yn cynnal cyfrif Twitter @IaithAmgueddfa.

Eleni, parhawyd i gefnogi ymgyrchoedd cenedlaethol sy'n hybu'r Gymraeg ar y cyfryngau cymdeithasol, gan gynnwys Diwrnod Dathlu Hawliau'r Gymraeg, Diwrnod Shwmae Sumae a Dydd Miwsig Cymru.

Mae ein rhaglen Cynhyrchwyr Amgueddfa Cymru, sy'n creu cyfleoedd newydd i bobl ifanc ddatblygu sgiliau a phrofiad yn y sector treftadaeth a'r celfyddydau, yn parhau. Ymhlith cynnwys y flwyddyn a fu mae cyfrif Instagram dwyieithog Bloedd AC.

Rydym yn defnyddio platfform YouTube ar gyfer ein deunydd fideo a ffilmiau. Gosodir isdeitlau Cymraeg a Saesneg ar bob fideo a gyhoeddir.

4.7. Derbynfeydd

Mae pob derbynfa gyhoeddus yn arddangos arwydd sy'n datgan (yn Gymraeg) fod croeso i ymwelwyr ddefnyddio'r Gymraeg ac arwydd iaith Gwaith. Mae staff sy'n gweithio wrth ddesgiau gwybodaeth/derbynfeydd sy'n gallu darparu gwasanaeth derbynfa Cymraeg neu sy'n dysgu Cymraeg yn gwisgo rheffyn neu fathodyn sy'n cyfleu hynny.

4.8. Tendre

Mewn achosion lle mae pwnc y gwahoddiad i dendro yn cynnwys yr angen i'r gwaith gael ei gynhyrchu yn Gymraeg neu pan mae cynulleidfa yn disgwyl cael y gwaith yn Gymraeg, rydym yn cyhoeddi tendr yn Gymraeg a Saesneg. Pan fyddwn yn cyhoeddi gwahoddiadau i dendro am gontract, byddwn yn nodi y croesewir cyflwyno tendrau yn Gymraeg.

Eleni, gweithiwyd ar ddatblygu gofynion parthed y Gymraeg sy'n mynd tu hwnt i gydymffurfiaeth ac yn ymateb i anghenion defnyddwyr mewn nifer o dendrau allweddol.

Rydym yn parhau i gydweithio a hyrwyddo cynlluniau'r Llywodraeth â'n partneriaid hefyd (megis Helo Blod a chynllun Cynnig Cymraeg y Comisiynydd Iaith), er enghraifft trwy greu cysylltiadau rhyngddynt â chwmnïau preifat y down i gysylltiad â nhw trwy ddigwyddiadau fel Gŵyl Fwyd Sain Ffagan, marchnadoedd crefftwyr a darparwyr addysg.

5. Llundio polisi (safonau 84-93 a safonau atodol 155-160)

5.1. Cyfrifoldeb

Mae cyfrifoldeb am y Gymraeg a pholisi wedi ei osod ar lefel Cyfarwyddiaeth yr Amgueddfa, dan ofal y Cyfarwyddwr Addysg a Rhaglenni Cyhoeddus. Mae unrhyw drafodaethau parthed effaith polisiâu neu strategaethau corfforaethol ar yr iaith Gymraeg yn rhan annatod o broses benderfyniadau Uwch Dîm Gweithredol Amgueddfa Cymru.

5.2. Llundio, adolygu neu addasu polisi

Yn dilyn cyhoeddi canllawiau'r Comisiynydd ar Safonau Llundio Polisi, rydym wedi cyhoeddi canllaw pwrpasol ar gyfer staff Amgueddfa Cymru. Mae'r canllaw hawdd i'w ddefnyddio yn cynnwys ffurflen sy'n cofnodi'r holl broses, ac a gedwir yn gofnod o unrhyw benderfyniad a wneir o safbwynt

polisi a'r Gymraeg. Mae'r canllaw bellach ar gael ar y Fewnrwyd i holl staff Amgueddfa Cymru.

5.3. Comisiynu neu wneud gwaith ymchwil

Wrth gomisiynu neu wneud gwaith ymchwil fydd yn sail i benderfyniadau polisi, byddwn yn sicrhau ein bod yn cydymffurfio â'r safonau perthnasol.

6. Gweithredu (safonau 94-140 a safonau atodol 161-166)

6.1. Darparu dogfennau dwyieithog

Ymhlith y dogfennau a ddarperir yn ddwyieithog i staff, mae:

- contract cyflogaeth neu contract am wasanaethau
- unrhyw ohebiaeth bapur sy'n ymwneud â chyflogaeth
- unrhyw ddogfennau sy'n amlinellu anghenion neu ofynion hyfforddiant, amcanion perfformiad a/neu gynllun gyrfa
- ffurflenni sy'n cofnodi ac yn awdurdodi oriau gwaith hyblyg (cofnodir gwyliau ac absenoldebau o'r gwaith ar system electronig CIPHR)
- ein holl bolisiau gan gynnwys, ond nid yn gyfyngedig i, y canlynol:
 - ymddygiad yn y gweithle
 - iechyd a lles yn y gweithle
 - cyflogau neu fuddion yn y gweithle
 - rheoli perfformiad
 - absenoldeb o'r gwaith
 - amodau gwaith
 - patrymau gwaith.

6.2. Cwynion mewnol a gweithdrefnau disgyblu

Mae proses gwynion a disgyblu'r Amgueddfa yn caniatáu i bob aelod o staff gyflwyno cwyn neu ymateb i unrhyw gŵyn neu honiad a wnaed amdanynt yn Gymraeg, cynnal cyfarfodydd neu achosion disgyblu, ac unrhyw ganlyniadau neu benderfyniadau sy'n deillio o hyn, yn Gymraeg.

6.3. Meddalwedd TGCh

Lansiwyd ein system Rheoli Cysylltiadau Cwsmeriaid dwyieithog newydd yn ystod haf 2022. Mae'n ein galluogi i gofnodi dewis iaith, casglu data defnydd a datblygu darlun cliriach o anghenion ac arferion ein cynulleidfaoedd Cymraeg er mwyn gwella'u profiadau. Gweithiwyd gyda chwmni rhyngwladol nid-er-elw Tessitura ar y feddalwedd, a dyma'r rhyngwyneb blaen swyddfa dwyieithog cyntaf iddyn nhw ei greu.

Mae'r Amgueddfa'n darparu meddalwedd gyfrifiadurol ar gyfer gwirio sillafu a gramadeg y Gymraeg i'r staff, ac yn darparu rhyngwynebau Cymraeg ar gyfer meddalwedd (pan fo rhyngwyneb ar gael).

Defnyddir system Cyfieithu Cymru (Canolfan Bedwyr) ar draws Amgueddfa Cymru sy'n galluogi gweinyddu electronig effeithlon a defnydd o gof cyfieithu.

Yn dilyn cyhoeddi system gyfieithu ar y pryd Microsoft Teams, rydym yn datblygu hyfforddiant a chynghor i'n staff mewnol ar drosglwyddo i ddefnyddio Teams yn hytrach na Zoom.

6.4. Y Fewnrwyd

Cafodd y Fewnrwyd ei datblygu'n fewnol ac mae wedi'i chreu i fod yn gwbl ddwyieithog. Mae'n cynnwys (ond nid yw'n gyfyngedig i) ffurflenni, dogfennau cynorthwyol cyllid, y llawlyfr staff, systemau a thempledi mewnol. Mae adran eang am y Gymraeg sy'n cynnwys gwybodaeth gynhwysfawr am hyfforddiant a sgiliau ffurfiol ac anffurfiol, clybiau a gweithgareddau, adnoddau cyfrifiadurol, y cyfryngau cymdeithasol, y safonau, hawliau iaith a chanllawiau.

Mae gennym system electronig ar gyfer anfon negeseuon i'r holl staff o'r enw Sgwrs ac mae'r negeseuon a anfonir yn ddwyieithog. Mae gennym gylchlythyr staff misol dwyieithog hefyd.

6.5. Gwersi Cymraeg ac ymwybyddiaeth iaith

Cynigir nifer o wahanol fathau o hyfforddiant ffurfiol ac anffurfiol am ddim ac o fewn oriau gwaith er mwyn cynorthwyo ein staff i ddysgu a defnyddio eu Cymraeg.

6.5.1. Hyfforddiant ffurfiol

Dyma nifer y staff a gwblhaodd hyfforddiant dysgu Cymraeg ffurfiol yn 2022/23:

Lefel	Nifer 2019/20	Nifer 2020/21	Nifer 2021/22	Nifer 2022/23
Cwrs Croeso (10 awr ar-lein)	24	2	0	0
Mynediad	16	19	13	13
Sylfaen	4	9	1	4
Canolradd	0	2	10	6
Canolradd/Uwch Preswyl	4	0	0	0
Uwch	1	1	1	10
Cyfanswm	49	33	25	33

Rydym yn falch o'r cynnydd yng nghyfanswm y nifer sy'n mynychu'r cyrsiau eleni, ac yn arbennig nifer sylweddol y dysgwyr ar lefel Uwch. Er bod y niferoedd sy'n dysgu yn ffurfiol yn is na chyn y pandemig, rydym yn falch ein bod wedi gallu parhau i gynnal dosbarthiadau rhithwir yn ystod cyfnod o newid sylweddol mewn dulliau dysgu a hyfforddi. Byddwn yn parhau i fonitro'r hyfforddiant a gynigiwn yn fewnol ac yn sicrhau ein bod yn cynnig amrywiaeth o ddarpariaeth ble bynnag y bo modd.

Rydym yn parhau i gefnogi staff i ddysgu a defnyddio'r iaith trwy ein haelodaeth o gynllun Cymraeg Gwaith y Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol. Cyfrannodd nifer o staff sydd wedi dysgu Cymraeg i safon uchel iawn at ail gyfres *Sain Ffagan* ar S4C.

Rydym wedi datblygu dogfen datblygu sgiliau iaith at ddefnydd staff a rheolwyr llinell. Mae'r ddogfen yn mynd law yn llaw â chynllun rheoli ac adolygu perfformiad staff.

6.5.2. Hyfforddiant anffurfiol

Cynhelir amryw glybiau anffurfiol i ddysgwyr a staff rhugl ddefnyddio ac ymarfer eu Cymraeg. Cynhaliwyd Clwb Pontio ar gyfer Amgueddfa Cymru gyfan ar Zoom eleni, gan alluogi i'n staff o wahanol safleoedd ymarfer a defnyddio'u Cymraeg gydag ystod ehangach o gydweithwyr – boed y rheini'n ddysgwyr neu'n siaradwyr rhugl. Yn sgil llacio cyfyngiadau, cynhaliwyd cyfres o sesiynau blasu wyneb yn wyneb ar gyfer aelodau hen a newydd hefyd.

Mae ein cynllun Cyfaill Cymraeg sy'n paru dysgwr â siaradwr rhugl er mwyn creu cyfleoedd i ddefnyddio'u Cymraeg hefyd yn parhau.

6.6. Recriwtio

Caiff anghenion iaith pob swydd newydd eu hasesu trwy ddefnyddio pecyn asesu sy'n seiliedig ar erfyn diagnostig Cydbwyllgor Addysg Cymru. Mae pob swydd yn cael ei hysbysebu yn Gymraeg a Saesneg a chroesewir ceisiadau yn Gymraeg neu Saesneg. Nid yw ceisiadau a gyflwynir yn Gymraeg yn cael eu trin yn llai ffafriol na chais a gyflwynir yn Saesneg. Darperir pob ffurflen gais, deunydd esboniadol, gwybodaeth am ein proses gyfweld a disgrifiadau swydd yn Gymraeg.

Mae lle i unigolion nodi eu sgiliau iaith ar y ffurflen gais a hefyd a ydynt yn dymuno defnyddio'r Gymraeg neu'r Saesneg mewn cyfweiliad.

Yn unol â safon 148 (Cadw cofnodion), hysbysebwyd swyddi newydd a gwag fel a ganlyn:

Lefel iaith angenrheidiol	Nifer y swyddi yn 2020/21	Nifer y swyddi yn 2021/22	Nifer y swyddi yn 2022/23
Sgiliau yn y Gymraeg yn hanfodol	14	25	38
Angen dysgu sgiliau yn y Gymraeg pan benodir i'r swydd	0	4	0
Sgiliau yn y Gymraeg yn ddymunol	20	80*	74*
Sgiliau yn y Gymraeg ddim yn angenrheidiol	1	5	0

*Mae'r rhain yn cynnwys nifer anarferol o uchel o rolau technegol, arbenigol neu wedi'u targedu lle nad oes rhyngweithio â'r cyhoedd.

7. Cadw cofnodion (safonau 141-148 a safonau atodol 167-168)

7.1. Asesu sgiliau iaith staff

Gall staff ddewis cofnodi a ydynt yn siarad Cymraeg (ac ieithoedd eraill) neu yn eu dysgu ar eu proffil ar y Fewnruwyd. Fodd bynnag at ddibenion cynllunio iaith Gymraeg y gweithlu, defnyddir system o hunan-gofnodi lefel sgil Cymraeg ar ein system adnoddau dynol electronig, CIPHR. Mae'r lefelau a gofnodir yn gyson â Chwricwlwm Cenedlaethol Cymraeg i Oedolion, sydd hefyd yn cyd-fynd â'r Fframwaith Cyfeirio Ewropeaidd Gyffredin ar gyfer Ieithoedd (sef CEFR, 'Common European Framework of Reference for Languages').

Cymwysterau CBAC/CDCG	Fframwaith CEFR
Mynediad	A1
Sylfaen	A2
Canolradd	B1
Uwch	B2
Hyfedredd	C1

Yn unol â safon 145, dyma nifer a chanran y staff a chanddynt sgiliau Cymraeg ar ddiwedd 2022/23:

Lefel iaith	Nifer y staff 2021/22	Canran y staff 2021/22	Nifer y staff 2022/23	Canran y staff 2022/23
Mynediad A1	76	10%	99	13%
Sylfaen A2	35	5%	45	6%
Canolradd B1	39	5%	41	6%
Uwch B2	43	6%	46	6%

Hyfedredd C1*	177	25%	193	26%
Dim	254	35%	254	34%
Heb gwblhau	98	14%	68	9%
Cyfanswm	722	100%	746	100%

*Cynhwysir nifer y siaradwyr rhugl yn y nifer hwn, p'un a ydynt wedi dysgu Cymraeg neu yn siaradwyr mamiaith.

Dyma nifer a chanran yr Ymddiriedolwyr a chanddynt sgiliau Cymraeg ar ddiwedd 2022/23:

Lefel iaith	Nifer yr Ymddiriedolwyr 2022/23	Canran yr Ymddiriedolwyr 2022/23
Mynediad A1	4	31%
Sylfaen A2	3	23%
Canolradd B1	0	0%
Uwch B2	2	15%
Hyfedredd C1	3	23%
Dim	1	8%
Heb gwblhau	0	0%
Cyfanswm	13	100%

7.2. Cyrsiau hyfforddi

Yn unol â safon 146, dyma nifer a chanran y staff a fynychodd gyrsiau hyfforddi a gynigiwyd gennym yn Gymraeg yn 2022/23:

Cwrs	Nifer a fynychodd y cwrs Cymraeg	Nifer a fynychodd y cwrs Saesneg	Canran a fynychodd y cwrs yn Gymraeg
Llais Brand	11	39	22%
Sut i gynnal Ymchwiliadau	18	7	72%
Hyfforddiant CIPHR – gwyliau – absenoldeb	8	29	22%
Hyfforddiant CIPHR – manylion personol			
Hyfforddiant CIPHR – ychwanegu eitemau i dangosfwrdd	6	26	19%
Hyfforddiant CIPHR – manylion swydd a chyflog	6	26	19%

Hyfforddiant CIPHR – defnyddio CIPHR	11	38	22 %
Hyfforddiant Ring Central	15	80	16%
Llythrennedd Carbon	13	139	9%
Hyfforddiant Rheoli Perfformiad	7	21	25%
Hyfforddiant Lles i Reolwyr	3	26	10%
Diogelwch Seiber Amgueddfa Cymru	0	29	0%
Sut i Fewnbynnu Dychwelyd i'r Gwaith ar CIPHR	0	3	0%

Mae canfod darparwyr achrededig Cymraeg yn gallu bod yn her mewn rhai meysydd. Byddwn yn parhau i gydweithio â chyrff ar draws y gwahanol sectorau ble bynnag posibl i ganfod a chomisiynu hyfforddiant trwy gyfrwng y Gymraeg.

Eleni hefyd, cwblhawyd ein cynllun peilot ar gyfer hyfforddiant 'Rhagoriaeth mewn Gofal Cwsmer' newydd sbon gyda staff blaen tŷ. Roedd yn cynnwys elfennau o ymwybyddiaeth iaith, cydymffurfiaeth â'r safonau a chyflwyniad ymarferol byr i gyfarch a chyfeirio ymwelydd yn Gymraeg. Bydd yr hyfforddiant yn cael ei gynnal gyda'n holl staff blaen tŷ o hyn allan.

7.3. Datrys cwynion

7.3.1. Cwynion gan y cyhoedd

Mae gennym system adborth a chwynion sy'n prif-ffrydio'r Gymraeg ac yn codi ymwybyddiaeth o hawliau defnyddwyr. Gall y cyhoedd gyflwyno cwyn, sylw neu adborth ar ein gwefan neu yn unrhyw un o'n safleoedd. Mae pob sylw gan y cyhoedd ynghylch y Gymraeg yn cael ei anfon at Gydlynnydd y Gymraeg sy'n cadw cofnod ac yn ymateb yn ôl y galw, yn unol â'r amserlen gorfforaethol sef cydnabyddiaeth o leiaf o fewn 7 diwrnod gwaith ac ateb llawn o fewn 14 diwrnod gwaith. Mae copi o drefn gwyno'r Amgueddfa ar ein gwefan ac ym mhob derbynfa hefyd. Yn rhan o'n hasesiad cyffredinol gan Swyddfa'r Comisiynydd Iaith ym mis Hydref, derbyniwyd argymhellion gan y swyddog cyswllt am welliannau i eiriad y broses adborth a chwyno, a chafodd fersiwn ddiwygiedig o'r broses ei chyhoeddi ar ein gwefan ym mis Mehefin 2023.

Cafwyd dwy gŵyn swyddogol gan y cyhoedd, y naill am wall iaith honedig mewn arddangosfa dros dro a gafodd ei wirio a chanfod nad oedd angen gweithredu pellach, a'r llall parthed honiad o sylw gwrth-Gymreig gan aelod o

staff contractiwr trydydd parti. Wedi ymchwilio, ymatebwyd i'r gŵyn a chael ymateb cadarnhaol yn ôl gan yr aelod o'r cyhoedd.

7.3.2. Cwynion at y Comisiynydd Iaith ac ymchwiliadau gan y Comisiynydd Iaith

Yn ystod 2022/23, ni ddaeth unrhyw gwynion i law gan swyddfa'r Comisiynydd Iaith.

8. Casgliad

Bu'n bleser mawr i ni eleni gael adborth cadarnhaol iawn gan Swyddfa'r Comisiynydd ynghylch lefel ein cydymffurfiaeth, yn sgil yr asesiad cyffredinol ym mis Hydref 2022.

Rydym yn parhau i weithio tuag at fynd tu hwnt i'r safonau iaith ble bynnag y bo modd. Yn ddi-os, mae ein brand newydd yn ddatganiad pendant o'n hymrwymiad at ddefnyddio a dathlu'r Gymraeg, yng Nghymru ac ym mhedwar ban byd.